

Migrācija laukos – cik daudz tā ņem un cik dod?

www.lzf.lv

[@biedribaLZF](https://www.facebook.com/biedribaLZF)

[@LZF_1990](https://twitter.com/LZF_1990)

AGNESE HAUKA,
Latvijas Zemnieku
federācija

Nostalgiskas atmiņas par kādreiz diženo valsts saimniecisko godību un bagātīgo lauku apdzīvotību liek aizvien mums atskatīties pagātnē, kad raženākais kultūras zieds, amatniecības pratēji, strādāt varošie un protošie savas saknes zīmēja Latvijas laukos. Latvijas zeme, ūdens un meži aizvien ir bijuši Latvijas dārgumu lāde, kuru apsaimniekojušas čaklas rokas un gudri prāti ar skatu nākotnē un zemes mīlestību sirdī.

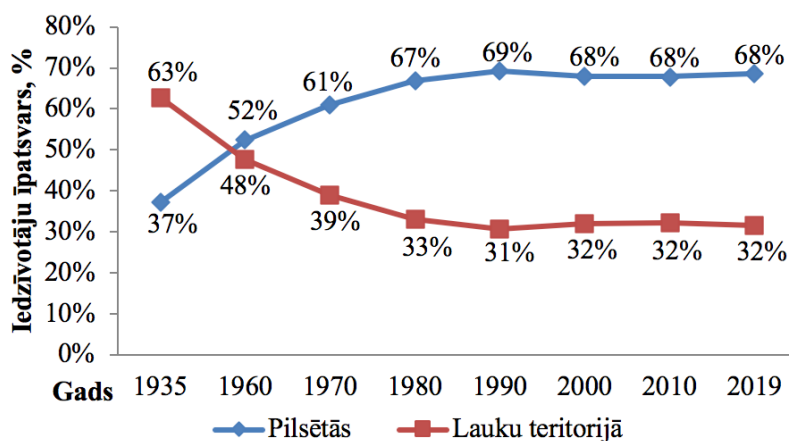
Latvijas lauki aizvien ir čaklu roku un gudru prātu apsaimniekoti – lauku, mežu un zivsaimniecības veido un vada ģimenes vairākās paaudzēs, tomēr lauku iedzīvotāju sirds sāp par tukšiem, tukšiem – no cilvēkiem. Un lauku „iztukšošanās” ir kļuvusi par bažām gan Latvijā, gan ārvalstīs.

Cik daudzus atņems migrācija un vai daļu „atdos” atpakaļ kā izslīpētus dimantus, kuri kļūs par lauku nākotni un balstu?

Zinot, ka pēc Krievijas karaspēka izvešanas 1995. gadā Latvijas valstī bija 2,5 miljoni iedzīvotāju, ar kuriem kopīgi veidot Latviju un attīstīt tautsaimniecību, ir skumji secināt, ka Latvijas iedzīvotāju skaits 24 gadu laikā ir samazinājies par 580 tūkstošiem, ik gadu zaudējot vidēji 24 tūkstošus iedzīvotāju, no kuriem 56% tiek zaudēti migrācijas rezultātā¹.

¹ Autores veidots pēc „Iedzīvotāju skaits, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji (ISG010)”, Centrālā Statistikas pārvalde (skatīts 23.09.2019). Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__iedzskaits__ikgad/ISG010.px

Migrācija Latvijā nav nekas jauns un jo sevišķi emigrācija no lauku teritorijām. Ja 1935. gadā Latvijā 63% iedzīvotāju dzīvoja laukos un 37% pilsētās, tad Padomju gados viss mainījās. Līdz ar saimniecību nacionalizēšanas, saimnieciskās struktūras un sociālās politikas maiņu, mainījās arī apdzīvotības struktūra Latvijā – cilvēki no laukiem gan brīvprātīgi, gan piespiedu kārtā emigrēja uz ciematiem un pilsētām – līdz 1960. gados pilsētās dzīvoja vairāk cilvēku (52%) nekā lauku teritorijās (48%) (skatīt 1.1. attēlu). Šī tendence ir saglabājusies turpmākos gadu desmitus un turpināsies arī šajā globalizācijas laikmetā.

1.1. ATTĒLS. Iedzīvotāju skaita īpatsvars pilsētās un laukos 1935.-2019. gads (procentuāli no kopējā iedzīvotāju skaita, %).

Avots: autores veidots, izmantojot CSB datus par iedzīvotāju skaitu laukos/pilsētā, kas pieejams http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_iedzskaits_ikgad/ISG030.px/table/tableViewLayout1/

Praktiski sapnis par laikiem, kad lauku teritorijās dzīvoja vairāk cilvēku nekā pilsētās, ir lemts atmiņām, bet to vietā ir stājušies fakti, ka Latvijā 68% iedzīvotāju dzīvo pilsētās un 32% – lauku teritorijā.

Lauki migrāciju izjūt vistiešāk un skaudrāk!

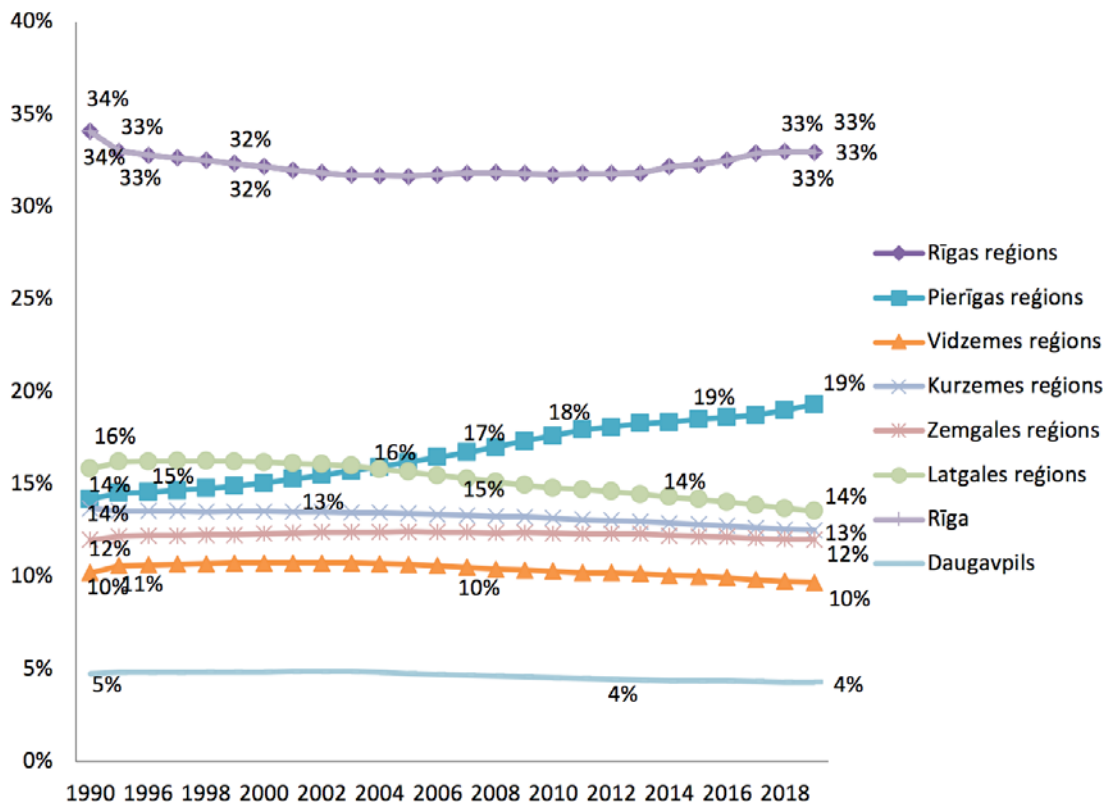
Kamēr migrācija nav būtiski izmainījusi Kurzemes, Zemgales un Vidzemes reģionos dzīvojošo skaita īpatsvaru kopējā valsts apdzīvotībā, 29 gadu laikā Latgales reģiona iedzīvotāju skaits ir samazinājies visvairāk – ne tikai faktiskajos skaitļos, par 2% ir samazinājies arī Latgales iedzīvotāju īpatsvars kopējā Latvijas apdzīvotībā no 16% 1990. gadā līdz 14% 2019. gadā (skatīt 1.2.attēlu).

Iedzīvotāju migrācija ir ievērojami palielinājusi iedzīvotāju skaitu Pierīgas reģionā, kas kopš 1990. gada ir palielinājies par 3%, 2019. gadā sasniedzot 19% no kopējā iedzīvotāju skaita valstī.

Rīgā un Rīgas reģionā kopš 1990. gada dzīvo 66% no valsts kopējā iedzīvotāju skaita. Vēl vairāk – Rīgā, Rīgas un Pierīgas reģionos dzīvo 85% Latvijas iedzīvotāju – darbaspēks un patērētāji!

Apdzīvotības struktūra Latvijā ir pielīdzināma attīstīto valstu un globalizācijas kopējām tendencēm – urbanizācijai. Arī nākotnē tiek paredzēts, ka 2050. gadā Eiropas pilsētās dzīvos ap 80% iedzīvotāju². Pilsētas vilinās un vienos jaunus cilvēkus, kuri dod priekšroku dzīvot

² Urban Europe statistics on cities, towns and suburbs. 2016 edition// Luxembourg: Publications office of the European Union, 2016, page 9. Available in <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7596823/KS-01-16-691-EN-N.pdf/0abf140c-ccc7-4a7f-b236-682effcde10f>

1.2. ATTĒLS. Iedzīvotāju skaita īpatsvara izmaiņas 1990.-2019. gadā Latvijas pilsētās un reģionos (procentuāli no kopējā iedzīvotāju skaita, %)

Avots: autores veidots, izmantojot CSB datus par iedzīvotāju skaitu, kas pieejams http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_iedzskaitis_ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/

pilsētās, kurās tiek nodrošinātas izglītības, izklaides, veselības, socializēšanās un darba iespējas³. Savukārt lauki „novecos” – Latvijā un Eiropā.

Pilsētu un globālo metropoļu piedāvājums, kā arī tirgus un karjeras iespēju izmaiņas no lauku teritorijām aizvilkina gan jauniešus, gan produktīvo darbaspēku. Pat, neskatoties uz Eiropas Savienības piešķirto atbalsta finansējumu jauniešiem lauksaimniekiem ar mērķi sekmēt jauniešu iesaistīšanos lauksaimniecībā un novērst lauksaimnieku „novecošanu”, Latvijā 4 gadu laikā (2012. – 2016. gads) jauno lauksaimnieku (līdz 44 gadi) skaits ir samazinājies par 1,4 tūkstošiem, samazinot to īpatsvaru no 22% līdz 20% no kopējā Latvijas lauksaimnieku skaita⁴.

Migrācijas negatīvie aspekti

- Jaunu, izglītotu cilvēku zaudēšana.
- Produktīvā darbaspēka un potenciālu darba devēju zaudēšana.
- Pamestas lauku saimniecības un lauku mājās.
- Samazinās iekšējais tirgus (patērētāji), īpaši lauku teritorijās.
- Lauku sabiedrības novecošanās.
- Samazinās publisko pakalpojumu klāsts, īpaši lauku teritorijās.
- Trūkst darbaspēks gan vienkāršiem, gan augsti kvalificētiem darbiem.

³ Urban Europe statistics on cities, towns and suburbs. 2016 edition// Luxembourg: Publications office of the European Union, 2016, page 15. Available in <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7596823/KS-01-16-691-EN-N.pdf/0abf140c-ccc7-4a7f-b236-682effcde10f>

⁴ Kopējās lauksaimniecības politikas nākotne: Tematiskā darba grupa: Jaunie lauksaimnieki 1. sanāksme. // Zemkopības ministrija, 01.04.2019., http://zm.gov.lv/public/ck/files/ZM/KLP/Jaunie_lauksaimnieki_20190401.pdf

Migrācijas pozitīvie aspekti

- Tiek iegūtas un jaunas zināšanas un prasmes.
- Atgriežas motivēti un ambiciozi uzņēmēji, veidojot darba vietas.
- Palielinās ārējā finansējuma apjoms laukos.
- Samazinās konkurence vietējā darba tirgū.
- Notiek vērtību un sociālo normu maiņa.
- Piesaistīti darbinieki lauksaimniecības darbiem (imigrācija)⁵.

Migrācija ir dabīga. Neviena vecāks nevēlētos atturēt savus bērnus no konkurētspējīgas izglītības, darba pieredzes un veiksmīgas karjeras pilsētā vai ārvalstīs. Jautājums ir – kā radīt jauniešiem, ģimenēm un ikvienam pievilcīgu darba un dzīves vidi lauku teritorijās? Ne visi ilgojas gozēties metropoļu spožajās gaismās, tomēr iespēju strādāt cienīgu un labi apmaksātu darbu ar iespēju nodrošināt ģimeni un iegūt izglītību, saņemt medicīnas pakalpojumus, baudīt sporta un kultūras pasākumus, rast kvalitatīvu mājokli un neraizēties par mūsdienīgas infrastruktūras nodrošinājumu – tās ir pamatlietas, kas ir būtiskas, lai lauki konkurētu ar pilsētām migrācijas galapunktā.

⁵ The State of Food and Agriculture 2018. Migration, agriculture and rural development. // FAO, Rome. Available in <http://www.fao.org/3/I9549EN/i9549en.pdf>